

Jaroslav Hašek
**ŠAUNIOJO KAREIVIO ŠVEIKO
NUOTYKIAI
PASAULINIAME KARE**

Pirma ir antra dalis

Knvgute.lt

Jaroslav Hašek
ŠAUNIOJO KAREIVIO ŠVEIKO
NUOTYKIAI PASAULINIAME KARE
Pirma ir antra dalis

Jaroslav HAŠEK
OSUDY DOBRÉHO VOJAKA
SVEJKA ZA SVETOVĚ VALKY, díl 1-4
Československy spisovatel, Praha, 1987,
2-oji pataisyta laida

Iš čekų kalbos vertė Almis Grybauskas
Jaroslav HAŠEK
OSUDY DOBRÉHO VOJAKA
SVEJKA ZA SVETOVĚ VALKY, díl 1-4
Československy spisovatel, Praha, 1987,
2-oji pataisyta laida
Iliustracijos - Piotr Urban
© Piotr Urban, 2011
Iliustracijų elektroninė versija
publikacijoms lietuvių kalba © Knygute.lt, 2011
© Almis Grybauskas, vertimas į lietuvių kalbą, 2010
Elektroninė versija © Knygute.lt, 2011

Pirma dalis

UŽNUGARY

Pratarmė

Didiems laikams reikia didžių žmonių. Esama nežinomų kuklių didvyrių, kuriems neteko Napoleono garbės ir garso. Bet jų asmenybė patyrinėjus užtemdytų paties Aleksandro Makedoniečio šlovę. Šiandien Prahos gatvėse galite sutikti vyriškį padėvėtais drabužiais, kuris nė neįtaria, kokia jo reikšmė naujųjų didžių laikų istorijoje. Eina tyliai savo keliu, nieko nekliudydamas, ir nesustabdo jo žurnalistai, nepaprašo interviu.

Jeigu paklaustumėt, kuo vardu, jis paprastai ir kukliai atsakytų jums: "Šveikas..."

Ir iš tiesų šis tylus, ramus, nekrintąs į akis vyriškis yra ne kas kitas, kaip senas šaunusis kareivis Šveikas, narsusis didvyris, kurio vardas austrų laikais skambėjo visų Čekijos karalystės piliečių lūpose, kurio šlovė neišblėsus nė mūsų respublikoje.

Nepaprastai myliu šaunųjį kareivį Šveiką

*ir, atpasakodamas jo nuotykius pasaulinia-
me kare, esu įsitikinęs, kad visi pajusite
prielankumą šiam kukliam nežinomam did-
vyriui. Jisai nepadegė deivės šventyklos
Efese kaip anas kvailys Herostratas, pano-
ręs patekti į laikraščius ir mokyklinius skai-
tinius.*

Ir to pakanka.

Autorius

1.

Šaunusis kareivis Šveikas išitraukia į pasaulinį karą

- Tai mūs Ferdinandą užmušė, - taip tarnaitė kreipės į poną Šveiką, kuris prieš keletą metų karo gydytojų komisijos galutinai pripažintas idiotu ir paleistas iš armijos dabar vertėsi pardavinėdamas bjaurius maišyto kraujo šunėkus, pats padirbinėdamas jų kilmės liudijimus.

Be šio užsiėmimo, jį dar kamavo reumatizmas, ir jis kaip tik trynė keliuos opodeldoku.

- O kurį Ferdinandą, poncia Miulerova? - nenutraukdamas masažo paklausė Šveikas. - Pažįstu du Ferdinandus. Vienas tarnauja pas drogįs-tą¹ Prūšą ir kartą per klaidą išgėrė kažkokio plaukų tepalo buteliuką; pažįstu dar Ferdinandą Kokošką, šunų šūdeliukus rankiojantį². Nė vieno nebūtų gaila.

- Ne, meldžiamasis, poną erchercogą Ferdinandą iš Konopištės, tą storąjį, dievobaimingą-

¹ Prekiautojas gydomaisiais tepalais (taip pat ir opodeldoku), žolelėmis ir šaknelėmis. (Vert.)

² Naudoti apdirbant odas. (Vert.)

jį.

- Jėzau Marija! - sušuko Šveikas. - Še tau! O kur jam, ponui erchercogui, tai atsitiko?

- Sarajeve jį nupylė, meldžiamasis, iš revolverio. Važiavo su savo poniu automobiliu.

- Taigi, poniu Miulerova, automobiliu. Toksai ponas gali sau tai leisti net nepagalvodamas, kad tokie pasivažinėjimai gali liūdnai baigtis. O dar Sarajeve. Juk tai Bosnija, poniu Miulerova, tikriausiai turkų darbas. Nereikėjo mums tos Bosnijos ir Hercegovinos iš jų atimti. Tai tokios tokelės, poniu Miulerova. Dabar, vadinasi, ponas erchercogas jau pas poną dievą. Ar ilgai

kankinosi?

- Ponas erchercogas, meldžiamasis, iškart mirė. Su revolveriu, žinia, menki juokai. Neseniai pas mus Nuslėse vienas ponas taip pat su revolveriu pažaidė, tai visą šeimą išpyškino ir dar namsargį, atėjusį pažiūrėti, kas ten, ketvirtame aukšte, triukšmą kelia.

- Kai kurie revolveriai, ponia Miulerova, neiššaus tau nors persiplėšk. Tokia sistema, vadinasi. Bet ponui erchercogui tikriausiai ką nors geresnio parūpino. Ir galėčiau net lažintis, ponia Miulerova, jog tasai ponas prieš tai gražiai apsitašė. Juk šviesybę erchercogą nušauti - darbas nelengvas. Tai ne kokiam brakonieriui eigulį nudaigoti. Svarbu juk kaip prisiartinsi, prie tokio pono skudurais apsikarstęs tai nė iš tolo. Reikia cilindrą užsidėti, kitaip tuoj policija sulaikys.

- Sako, jų ten ir daugiau buvo.

- Savaime suprantama, ponia Miulerova, - tarė Šveikas, baigdamas masažuotis kelius. - Jeigu norėtumėt užmušti poną erchercogą arba viešpatį imperatorių, tai tikriausiai su kuo nors pasitartumėt. Kelios galvos - vis ne viena. Vienas tau žodelį tars, kitas patars ir, žiūrėk, viskas pasiseks, kaip tame mūsų himne giedama. Svarbiausia patykoti, kada toks ponas pro šal

važiuoja. Turbūt pamenate aną poną Liukenį, kuris amžinatilsį mūsų Elžbietą dilde pervėrė. O buvo išėjęs su ja pasivaikščioti. Ir paskui, žmogau, tikėk kuo nors; nuo to laiko nė viena imperatorienė neina pasivaikščioti. Ir ne viena tai dar gali ištikti. Pamatysite, ponia Miulero-va, taip ir tą carą su cariene pasieks, o gal, neduokdie, ir viešpatį imperatorių, kai jau nuo jo dėdės pradėjo. Daug priešų turi senasis mūsų viešpats. Daugiau nei Ferdinandas. Kaip neseniai vienas ponas aludėj kalbėjo, ateis laikas, kai tie imperatoriai ims kapsėt lyg lašai nuo stogo, nė valstybės prokuratūra nepagelbės. Paskui tas ponas neturėjo kuo užmokėti, ir šeimininkas iškvietė policiją. O šis jam pliaukšt antausį, policininkui net du užvežė. Supakavo jį ir išvežė pintinėje³, kad atsipeikėtų. Tai tokie dalykėliai, ponia Miulero-va, dabar dedasi. Ir Austrijai koks nuostolis. Kai tarnavau kariuomenėj, vienas infanteristas⁴ kapitoną nušovė. Užtaisė šautuvą ir nuėjo į kanceliariją. Iš ten jį varė, bet jis vis savo, kad jam kapitono reikia. Išėjo kapitonas ir tuoj jam užsūdė karcerio.

³ Pintu dviračiu vežimėliu policija veždavo nusigėrusius arba besipriešinančius. (Vert.)

⁴ Pėstininkas. (Vok., ital.)

Kareivis už šautuvo ir plykst jam tiesiai į širdį. Kulka kapitoną pervėrė kiaurai ir dar žalos pridarė. Sudaužė kanceliarijoj rašalo butelį, o tas valdiškus raštus suliejo.

- Kaip tam kareivėliui baigėsi? - po kiek laiko, Šveikui jau velkantis, paklausė ponia Miulero-va.

- Ant petnešų pasikorė, - valydamas katiliuką atsakė Šveikas. - O petnešos buvo svetimos. Pasiskolino iš profoso⁵, neva kelnės smunkančios. Negi sėdės ir lauks, kol sušaudys? Suprantama, ponia Miulerova, tokioj padėty kiekvienam protas pasimaišytų. Prižiūrėtoją už tai pažemino ir pasodino šešiams mėnesiams. Bet jis neišsėdėjo. Pabėgo į Šveicariją ir šian-dien ten pamokslauja kažkokioje bažnyčioje. Mažai padorių žmonių telikę, ponia Miulerova. Dingojas man, ponas erchercogas Ferdinandas tame Sarajeve taip pat apsiriko, matydamas jį sveikinantį poną pamanė: "Koksai mielas žmogus, man "valio" šaukia. "O tas ponas tiktai pykšt pykšt! Kartą ar net kelis iššovė?

- Laikraščiai, meldžiamasis, rašo, kad ponas erchercogas buvo suvarpytas kaip rėtis. Tasai

⁵ Kalėjimo viršininkas. (*Pranc.*)

Žmogus visus šovinius į jį išpyškinęs.

- Tai mūs Ferdinandą užmušė....
.... ponas erchercogas buvo suvarpytas
kaip rėtis.

...į storą erchercogą tikrai
lengviau pataikysi
nei į sudžiūvusį.

- Tas baisiai greita, ponia Miulerova, baisiai greita. Aš tai tokiam reikalui brauningą įsigyčiau. Pažiūrėt žaisliukėlis, bet per porą minučių galima pakloti dvi dešimtis erchercogų, tiek storų, tiek liesų. Tiesa, ponia Miulerova,

tarp mūsų kalbant, į storą erchercoją tikrai lengviau pataikysi nei į sudžiūvusį. O dabar einu į "Taurės" užėigą: jeigu ateitų to pinčerio, už kurį rankpinigių paėmiau, pasakykit, kad šuva laikomas kaime, kad neseniai ausis apipjausčiau ir, kol neužgis, nevalia jo gabenti, gali peršalti. Raktą palikit namsargei.

"Taurės" užėigoje sėdėjo tik vienas svečias. Tai buvo neuniformuotas seklys Bretšneideris. Smuklininkas Palivecas mazgojo padėklus, o Bretšneideris bergždžiai stengėsi bent kiek rimčiau jį prakalbinti.

Palivecas buvo garsus nešvankėlis, kas ant-ras žodis įterpantis "šikna" arba "šūdas". Be to, jis buvo eruditas ir kiekvienam patardavo pasiskaityti, ką apie pastarąjį daiktą rašęs Viktoras Hugo, pasakodamas apie senosios Napoleono gvardijos atsakymą anglams Vaterlo mūšyje.

- Graži šiomet vasara, - mezgė rimtą pokalbį Bretšneideris.

- Šūdo verta, - atsakė Palivecas, kraudamas padėklus džiūti.

- Na ir iškrėtė mums tam Sarajeve, - su vil-ties kibirkštėle tęsė Bretšneideris.

- Kokiam Sarajeve? - paklausė Palivecas. -
Toje Nuslių vyninėje? Tenai kasdien muštynės,
žinia - Nuslės.

- Bosnijos Sarajeve, pone smuklininke. Ten
poną erchercogą Ferdinandą nušovė. Ką į tai
pasakysite?

- Į tokius reikalus nesikišu, tegu man šiknon
patriūbija, - mandagiai atsakė ponas Palivecas
ir prisidėgė pypkę. - Mūsų laikais į tai kištis -
tai tik, žiūrėk, tuoj nusiysi sprandą. Esu
verslo žmogus, kas ateis, paprašys, tam alaus
pripilsiu. O koks nors Sarajevas, politika ar ne-
gyvėlis erchercogas - tuščias daiktas. Nieko
kito, nei Pankracio⁶, nė nelauk.

Bretšneideris nutilo ir nusivylęs dairėsi po
tuščią salę.

- Anksčiau čia pono imperatoriaus portretas
kabojo, - prabilo jis po akimirkos. - Kaip tik
ten, kur dabar veidrodis.

- Teisybė, - sutiko ponas Palivecas, - kabojo
ir musės ant jo šiko, tai palėpėn nunešiau. Ži-
note, dar kas nors svies kokią pastabą, ir lauk
nemalonumų. Kam man reikia.

- Tame Sarajeve, pone smuklininke, tikriau-

⁶ Prahos rajonas, kur garsusis kalėjimas. (Vert.)

siai bjauroka turėjo būti.

*...Į tokius reikalus nesikišu,
tegu man šiknon patriubija*

Į šį klastingai tiesų klausimą ponas Palivecas atsakė itin atsargiai:

- Tokiu metu Bosnijoje ir Hercegovinoje būna baisiai karšta. Kai tarnavau ten, tai turėdavom mūsų vyresniajam leitenantui ledus ant galvos

dėti.

- O kuriame pulke, pone smuklininke, jūs tarnavote?

- Tokios smulkmenos nė neatmenu, niekada tokiais niekšūdžiais nesidomėjau ir nesmalsavau, - atsakė ponas Palivecas. - Per didelis smalsumas kenkia.

Seklys Bretšneideris visiškai užsiraukė ir pragiedrėjo tik pasirodžius Šveikui, kursai įžengė į užėigą, užsisakė tamsiojo alaus ir tarė:

- Vienoj šiandien taip pat gedulas.

Bretšneiderio akyse sutvisko viltis ir jis sviedė:

- Konopištėje iškelta dešimt juodų vėliavų.

- Ten turėtų būti dvylika, - kiek nugėręs tarė Šveikas.

- Kodėl manot, kad dvylika? - paklausė Bretšneideris.

- Dėl skaičiaus. Tuzinai lengviau skaičiuoti ir pigiau išeina, - tarė Šveikas.

Stojo tyla, ir ją sudrumstė Šveiko atodūsis:

- Tataigi, jau pas aukščiausiąjį, - tebūnie jam amžina šlovė. Nesulaukė, kol imperatorium taps. Kai tarnavau kariuomenėj, tai vienas generolas nukrito nuo arklio ir kuo gražiausiai

užsimušė. Norėjo jį pakelti, balnan pasodinti, žiūri, kad jau visai pastiręs. O turėjo būti pakeltas į feldmaršalus. Ir atsitik taip per kariuomenės peržiūrą. Tos peržiūros niekada prie gero neveda. Sarajeve irgi, matyt, kokios peržiūros būta. Pamenu, kartą per tokią peržiūrą mano uniformai trūko dvidešimties sagų, tai man davė keturiolika dienų vienutės, o dvi dienas pragulėjau kaip Lozorius "oželiu" surištas. Tačiau drausmė kariuomenėj būtina, kitaip - vien palaida bala. Mūsų obrlaitnantas Makovecas visada mums kartodavo: "Drausmė, jūs stuobriai iškvėšę, turi būt, kitaip lyg beždžionės po medžius karstytumėtės, armija jus žmonėm pavers, vėplos jūs išsižiojėliai." Jo teisybė. Tik įsivaizduokite parką, tokį kaip Karolio aikštėj, ir į kiekvieną medį kareivis be drausmės įsikoręs. Mane tiesiog šiurpai varsto.

- O Sarajeve, - mezgė Bretšneideris, - tai - serbų darbas.

- Klystate, - atsakė Šveikas, - tai turkai užtaisė už Bosniją ir Hercegoviną.

Ir Šveikas išdėstė savo pažiūras į Austrijos užsienio politiką Balkanuose. Turkija prakišo 1912 metais, susikibusi su Serbija, Bulgarija ir Graikija. Norėjo, kad Austrija jai padėtų, o kai nepadėjo, nušovė Ferdinandą.

- Ar tu mēgsti turku? - paklausē Šveikas Paliveco. - Tuos šūnis pagoniškus. Juk ne?

- Man svečias - visados svečias, - tarē Palivecas, - nors ir turkas. Mums, verslo žmonēms, politika nē motais. Už alų užsimokėjai, tai sēdēk sau ir pliaukšk, ką nori. Toks mano principas. Ir kas taip tam mūsų Ferdinandui padarē, serbas ar katalikas, musulmonas, anarchistas ar jaunačekis, man visiškai nerūpi.

- Gerai, pone smuklininke, - tarē Bretšneideris, vėl netekdamas vilties iš jų ką nors išpešti, - bet, manau, sutinkate, kad Austrijai - tai didelē netektis.

Už smuklininką atsiliepē Šveikas:

- Kad tai netektis, nenuginčysi, baisus nuostolis. Ferdinando nepakeisi koku nors kvēša. Tik jam derējo dar storesniam būti.

- Kodėl taip manote? - atgijo Bretšneideris.

- Kodėl taip manau? - ramiai atsakē Šveikas. - Todėl, kad esu tuo tikras. Jei būtų buvęs storesnis, tai dar anksčiau, kai po tuos savo miškus prie Konopištės vaikēsi bobas, žabus ir grybus renkančias, jį būtų ištikęs smūgis ir nebūtų tekus tokia gėdinga mirtis. Tik pamanykit, viešpaties imperatoriaus dēdē, o jį ima ir nušauna. Tikra gėda, visi laikraščiai apie tai

rašo. Prieš kiek metų pas mus Budejovicuose menkame turgaus kivirče subadė vieną gyvulių pirklių, Liudviką Bržetislavą. Jis turėjo sūnų Bohuslavą, tai tasai kur benuvykdavo su savo paršiukais, niekas iš jo nepirkdavo, visi sakydavo: "Tai to subadytojo sūnus, tikriausiai irgi geras sukčius." Tada jis Krumlove nuo to tilto šoko Vltavon, teko jį iš upės traukti, vandenį lauk pumpuoti, o jis vis vien daktarui ant rankų numirė, kai šis jam kažkokių vaistų suleido.

- Na ir palyginimai, - reikšmingai tarė Bretšneideris, - iš pradžių kalbate apie Ferdinandą, paskui nei iš šio, nei iš to - apie gyvulių pirklių.

- Nieką aš nelyginu, - gynėsi Šveikas, - gink dieve, kad ką nors su kuo nors lyginčiau. Ponas smuklininkas mane pažįsta. Juk tiesa, kad niekada nieko su niekuo nelyginu? Nenorėčiau tik tos ercherco go našlės kailyje atsidurti. Ką ji dabar darys? Vaikai našlaičiai, ūkis Konopištėje be šeiminko. Vėl tekėti už kokio ercherco go? Kas iš to? Nuvažiuos su juo į Sarajevą ir antrą kartą liks našle. Kadaise Zlive prie Hlubokos buvo vienas eigulys tokia bjauria pavarde - Pindiouras. Nušovė jį brakonieriai, liko našlė su dviem vaikais ir po metų ištekėjo vėliakos už eigulio, už Pepiko Šavlovico iš Mydlovarų. Tai tą taip pat nušovė. Ištekėjo ji trečią kartą, ir

vėl už eigulio, sako: "Dievas trejybę myli. Jei ir ši kartą nepasiseks, tai nė neišmanau, ką daryti." Ir, žinoma, jį taip pat nušovė, o ji su tais eiguliais jau šešetą vaikų sugyvenusi. Nuėjo į Hluboką, į pono kunigaikščio kanceliariją, ir skundžiasi, kokia dalia jai su tais eiguliais tekusi. Ten pasiūlė jai tvenkinių prižiūrėtoją Jarešą, gyvenantį prie Ražicės. Na, tik pamanykit, ir tą nuskandino tvenkinius išžvejojant, o ir su juo jau buvo poros vaikelių sulaukus. Tada ištekėjo už gyvulių romytojo iš Vodnianų, o tasai naktį jai kirviu pokšt galvon ir pats pasiduot nuėjo. Kai paskui jį, nuteistą Pyseko apygardos teismo, korė, nukando kunigui nosį ir šūktelėjo, kad nė kiek nesigaili, ir dar kažką nešvankaus apie viešpatį imperatorių.

- Ar nepamenat, ką? - vilties kupinu balsu paklausė Bretšneideris.

- Negaliu jums pasakyti, nes to dar niekas neišdrįso pakartoti. Bet sako, kad kažkokį baisų dalyką, tokį, kad tenykštis teismo tarėjas išprotėjo ir iki šiol jį laiko uždarę, kad niekas to neišgirstų. Tai ne šiaip įprastas viešpaties imperatoriaus įžeidimas, kokiais girtuokliai svaidosi.

- O kaip viešpatį imperatorių įžeidinėja girtuokliai? - paklausė Bretšneideris.

- Ponai, prašyčiau pradėti kitą kalbą, - įsiterpė smuklininkas Palivecas. - Žinote, aš nemėgstu. Kas nors leptels žodį, ir prasidės terlionės.

- Kaip viešpatį imperatorių įžeidinėja girtuokliai? - pakartojo klausimą Šveikas. - Visaip. Įkauškite, paprašykite užgriežt Austrijos himną ir pamatysite, ką imsit šnekėt. Taip išdergliosite viešpatį imperatorių, kad nors ir pusė tiesos būtų, jis jau visą gyvenimą gėdos nenusiplautų. O jis, senasis mūsų valdovas, tikrai to nenusipelnęs. Juk sūnaus Rudolfo neteko tokio dar jauno ir jėgų kupino. Jo žmoną Elžbietą dilde nudūrė, paskui neteko Jano Orto, o brolių, Meksikos imperatorių, sušaudė kažkokioj tvirtovėj prie kažkokios sienos. Dabar, senatvėje, dar ir dėdę nušovė. To ir geležiniai nervai neatlaikytų. O čia koks stuobrys išgers taurele per daug ir jau ima keiksmiais svaitytis. Jei dabar įsipliesks kas, eisiu savanoriu ir tarnausiu viešpačiui imperatoriui, kol mane sudraskys į gabalus.

Šveikas drūčiai mauktelėjo ir tęsė:

- Negi manot, kad viešpats imperatorius viską taip ir nuleis? Tada nepažįstate jo. Kils karas su turkais. Mano dėdulė užmušėt, tai še jums per snukį! Bus karas. Serbija ir Rusija

padės mums. Risis galvos.

Pranašaujantis Šveikas atrodė nuostabiai. Geraširdis ir besišypsas it pilnatis veidas švytėjo įkvėpimu. Jis aiškiai regėjo.

- Galbūt, - toliau dėstė Austrijos ateitį, - kilus karui su turkais mus užpuls vokiečiai, nes turkai ir vokiečiai visada krūvoj laikosi. Tai pabaisos, kitų tokių nerasi. Mes galėtume su Prancūzija vienytis, ji nuo septyniasdešimt pirmų metų prieš Vokietiją dantį griežia. Ir kuo toliau, tuo labiau. Karas bus, ką čia ir kalbėti.

Bretšneideris atsistojo ir iškilmingai tarė:

- Galit ir nebekalbėti, išeikime į koridorių, kai ką jums pasakysiu.

Šveikas nusekė paskui seklį į koridorių. Čia jo laukė staigmena: sugėrovas parodė jam ženklėlį su ereliu ir pranešė areštuojęs jį ir vedęs į policijos valdybą. Šveikas bandė paaiškinti, kad gal ponas klysta, nes jis esąs visiškai nekaltas ir neištaręs nė žodžio, kuris galėtų ką nors įžeisti.

Į tai Bretšneideris atsakė, kad Šveikas įvykęs keletą nusikalstamų veiksmų, tarp jų baisiausias - tėvynės išdavimas.

Paskui jie grįžo į užėigą, ir Šveikas tarė ponui Palivecui:

- Man apskaičiuokit už penkis alaus ir bandelę su dešrele. Dabar įpilk dar vieną slyvinės ir eisiu, nes esu areštuotas.

Bretšneideris parodė ponui Palivecui ženklelį su ereliu, įdėmiai nužvelgė jį ir paklausė:

- Jūs vedęs?

- Taip.

- O jūsų žmona viena gali prekiauti?

- Gali.

- Tada tvarka, ponas smuklininke, - linksmai tarė Bretšneideris, - pakvieskite savo poniją, viską jai perduokite, vakare užvažiuosiu jūsų.

- Nenusimink, - guodė jį Šveikas, - esu areštuotas tik už tėvynės išdavimą.

- O aš už ką, - bėdojo ponas Palivecas, - juk toks atsargus buvau.

Bretšneideris nusijuokė ir pergalingai tarė:

- Už tai, kad sakėt, jog musės šiko ant viešpaties imperatoriaus. Jau jums tą viešpatį imperatorių išmuš iš galvos.

Taip Šveikas, lydimas seklio, paliko "Taurės" užėigą. Geraširdiškai tebesišypsodamas jis paklausė palydovo:

- Gal turiu nulipt nuo šaligatvio?

- Kodėl?

- Pamaniau, esu areštuotas, tad neturiu teisės eiti šaligatviu.

Žengdamas pro policijos valdybos vartus, Šveikas pasakė:

- Tai gražiai praleidome laiką. Ar dažnai lankotės "Taurėje"?

O tuo metu, kai Šveiką vedė į priimamąjį, ponas Palivecas perdavė "Taurės" užėigą verkiančiai žmonai ir guodė ją savo papratimu:

- Neverk, nestauk, ir ką man padarys dėl to apšikto viešpaties imperatoriaus portreto?

Štai taip mielai ir maloniai šaunusis kareivis Šveikas įsitraukė į pasaulinį karą. Istorikus tikriausiai sudomins jo ateities įžvalgos. Nors įvykiai toliau klostėsi kiek kitaip nei jo įžvalgoje, turėkime galvoje, kad jam stigo deramo diplomatinio išsilavinimo.

2.

Šaunusis kareivis Šveikas policijos valdyboje

Po pasikėsinimo Sarajeve policijos valdybą plūste užplūdo aukos. Vedė jas vieną po kitos ir visas jas priimamajame geraširdiškai pasveikindavo senukas inspektorius:

- Atsirūgs jums dar tas Ferdinandas!

Kai Šveiką uždarė vienoje iš daugybės antro aukšto kamelių, ten jau buvo kiti šeši. Penki iš jų sėdėjo prie stalo, o kampe ant lovos, tarsi šalindamasis kitų, sėdėjo dar vienas pusamžis vyriškis.

Šveikas pradėjo visų klausinėti, už ką juos suėmė.

Penki, sėdintys prie stalo, atsakė beveik tą patį:

- Už Sarajevą!
- Už Ferdinandą!
- Už tą pono ercherco nužudymą!
- Už Ferdinandą!
- Už tai, kad Sarajeve nudėjo poną ercherco-
gą!

Šeštasis, kuris šalinosi kitų, tarė, kad nenori turėti su jais nieko bendra, nes dar ir jį įtars, o atsidūręs čia už mėginimą apiplėšti ir nužudyti vieną Holicės ūkininką.

Šveikas prisėdo prie sąmokslininkų stalo, kur jau dešimtą kartą buvo pasakojama, kaip čia pakliuvę.

Visus, išskyrus vieną, suėmė arba aludėje, arba vyninėje, arba kavinėje. Išimtis buvo nepaprastai storas, akiniuotas ir apsiverkęs ponas, kurį areštavo jo paties bute, nes dvi dienos prieš Sarajevo atentatą "Breiškos" užkeigoje vaišino du serbus studentus technikus ir seklio Brikso buvo pastebėtas girtutėlis kartu su jais besilankęs "Monmartre" Grandinių gatvėj, kur, kaip protokole patvirtino savo parašu,

taip pat už juos mokėjo.

Per parengtinį tardymą policijos komisariatai į visus klausimus atsakinėjo ta pačia deju:

- Turiu rašymo reikmenų parduotuvę.

- Į tai jam lygiai vienodai atsakydavo:

- Tai nemenkina jūsų kaltės.

Neaugus ponas, kurį bėda ištiko vyninėje, buvo istorijos profesorius. Vyninės savininkui jis pasakojo atentatų istorijas. Areštavo jį, kai jis bendrąją atentatų psichologinę analizę baigė žodžiais:

- Atentatų idėja paprasta kaip Kolumbo kiaušinis.

- Kaip ir tai, kad esat laukiamas Pankrace, - per tardymą papildė jo ištarą policijos komisaras.

Trečiasis sąmokslininkas buvo Hodkovičkų labdaros draugijos "Germylys" pirmininkas. Atentato dieną "Germylys" surengė šventę su koncertu sode. Atėjo žandarmerijos vachmistras ir pareikalavo išsiskirstyti, nes Austrijoje gedulas, - su tuo "Germylio" pirmininkas mielai sutiko:

- Luktelkite minutę, tuoj baigs grot "Kilkit, slava!"

Dabar sėdėjo nukoręs galvą ir dejavo:

- Rūgpiūtį nauji rinkimai: jei iki tol neparsirasiu, gali manęs nebeišrinkti. Jau dešimt kartų buvau išrinktas. Tokios gėdos nepakelsiu.

Keistą pokštą amžinatilsį Ferdinandas iškrėtė ketvirtam areštuotajam, atviro būdo ir nepriekaištingos doros vyriui. Ištisas dvi dienas šis išvengė menkiausios užuominos apie Ferdinandą, kol vakare kavinėje lošdamas kortomis ir gilių karalių kirsdamas kozirine būgnų septynake neištvėręs ištarė:

- Septynios kulkos - kaip Sarajeve.

Penktasis, kuris, jo paties žodžiais, sėdėjo "už tą pono erchercogo nužudymą Sarajeve" dar ir dabar buvo visas pašiurpęs iš baimės. Plaukai ir barzda styrojo į visas puses, galva priminė gerai atšertą pinčerį.

Jis buvo suimtas restorane, nors apskritai neištaręs nė žodžio, net ir laikraščiuose nebuvo skaitęs apie Ferdinando nužudymą ir sėdėjęs prie stalo visiškai vienas, kol prisėdęs kažkoks ponas ir staiga paklausęs:

- Skaitėte apie tai?

- Neskaičiau.

- Girdėjote?

- Negirdėjau.

- Bet žinote, koks reikalas?

- Nežinau ir žinot nenoriu.

- Vis dėlto tatai turėtų jus dominti.

- Nežinau, kas mane turėtų dominti. Surūky-siu cigarą, išgersiu kelias taureles, pavakarie-niausiu ir neskaitysiu jokių laikraščių. Laikraš-čiai meluoja. Ko man jaudintis?

- Tad jūsų nedomina nė ta žmogžudystė Sa-
rajeve?

- Manęs jokia žmogžudystė nedomina. Nes-
varbu - Prahoje, Vienoje, Sarajeve ar Londone.
Tam yra valdžia, teismai ir policija. Ir jeigu kur
nors kas nors ką nors nužudė, tai taip jam ir
reikia, tegu nebūna toks vėpla ir nesileidžia
nužudomas.

Tokie buvo paskutiniai jo žodžiai tame pokal-
byje. Nuo to laiko jis kas penkias minutes gar-
siai kartojo:

- Aš nekaltas. Aš nekaltas.

Tuos žodžius šaukė prie policijos valdybos
vartų, tuos žodžius kartos pervežamas į Pra-
hos teismą, su tais žodžiais žengs į kalėjimo
kamerą.

Išklausęs visų tų baisių sąmokslininkų istori-
jas, Šveikas pripažino, kad būtina jiems at-
skeisti, jog jų padėtis beviltiška.

- Prasti visų mūsų popieriai, - pradėjo paguo-

dos žodžiais, - apsirinkate tvirtindami, kad niekas mums negresia. Ar ne tam ir yra policija, kad baustų už per ilgą liežuvį. Jeigu jau gyvename tokiais baisiais laikais, kai šaudomi ercherkogai, tai nederėtų niekam stebėtis atsidūrus už grotų. Visa tai dėl reklamos, didesnei Ferdinando šermenų šlovei. O mums, kuo mūsų čia daugiau, tuo linksmiau. Kai tarnavau kariuomenėj, kartais pusė mūsų kuopos atsidurdavo areštiniėj. O kiek nekaltų žmonių, būdavo, nuteisdavo. Ir ne tik armijoje, bet ir civiliniuose teismuose. Kartą, pamenu, nuteisė moteriškę už tai, kad pasmaugė savo ką tik gimusius dvynukus. Nors ir dievagojosi negalėjusi pasmaugti dvynukų, nes jai gimusi viena mergaitė, kurią visiškai neskausmingai pasmaugusi, buvo nuteista už dvigubą žmogžudystę. Arba tas vargšas čigonas iš Zabehlicų, Kūčių naktį įsilaužęs į krautuvėlę. Prisiekinėjo norėjęs pasišildyti, bet niekas negelbėjo. Jei jau pakliuvai teismui į nagus, tai baigta. Bet taip ir turi būti. Tarkim, gal ir ne visi žmonės yra tokie niekdariai, kaip galėtum apie juos spręsti, bet imk ir atpažink, kur geras žmogus, kur piktadarys, ypač mūsų laikais, kai tajį Ferdinandą nupylė. Antai pas mus, kai tarnavau Budėjovicuose, miškelyje už pratybų aikštės

nušovė pono kapitono šunį. Kai jis sužinojo, pakėlė visus, išrikiavo ir sako: "Į priekį kas dešimtas!" Savaime suprantama, aš buvau dešimtas, stovime išsitemę, nė mirkt. Kapitonas suka ratu ir ūdija: "Jūs nevalos, latrai, atmatos, jūs hienos dėmėtosis, už tą šunį derėtų jums kailį nudirt, į gabalėlius suplėšyti, sušaudyti, įdaryti jumis karpus. Dabar, kad atsimintumėt, ir nė kiek nesigailėsiu jūsų, - kiekvienam keturiolika dienų karcerio." Tai matot, anąkart apie šunelį ėjo kalba, o dabar - apie patį erchercogą. Tad reikia įvaryt baimės, kad tas gedulas būtų deramas.

- Aš nekaltas. Aš nekaltas, - kartojo pasišiaušėlis.

- Jėzus Kristus taip pat buvo nekaltas, - tarė Šveikas, - bet ir jį nukryžiojo. Niekas niekur niekada nekalto žmogaus negynė. *Maul halten und weiter dienen!*⁷ - kaip kariuomenėje sakydavo. Ir ką daugiau bepridursi.

Šveikas išsitiesė ant lovelės ir kuo ramiausiai užmigo.

Paskui atvedė du naujokus. Vienas jų buvo bosnis. Jis vaikščiojo po kamerą, griežė dantim

⁷ Užčiaupt žabtus ir tarnaut! (Vok.)

ir kartojo: "Jebenti dušu⁸". Jis baiminosi, kad policijos valdyboje gali dingti jo skrynelė su prekėmis.

Antrasis naujokas buvo smuklininkas Palivecas, kuris, pamatęs savo pažįstamą Šveiką, pažadino jį ir tragišku balsu sušuko:

- Ir aš jau čia!

Šveikas nuoširdžiai pakratė jam ranką ir tarė:

- Nuoširdžiai džiaugiuosi. Žinojau, kad tas ponas tesės žodį, kai sakė ateisias jūsų. Toksai patikimumas tiesiog neįkainojamas.

Ponas Palivecas vis dėlto nepraleido nepareiškęs, jog toks patikimumas - šūdo vertas, ir patylomis pasiteiravo Šveiko, ar tie kiti areštuoti ponai ne vagys, nes tatai jam, verslo žmogui, gali pakenkti.

Šveikas paaiškino jam, kad visi čia, išskyrus vieną, uždarytą dėl kėsینimosi apiplėšti ir nužudyti Holicės ūkininką, pasodinti dėl ercher-cogo.

Ponas Palivecas įsižeidė ir pasakė, kad jis čia ne dėl kažkokio prietrankos ercher-cogo, o dėl paties viešpaties imperatoriaus. Tai sužadino kitų smalsumą, ir jis papasakojo, kaip musės

⁸ Nešvankūs serbiški keiksmazodžiai. (Vert.)

suteršė viešpatį imperatorių.

- Apdėrgė jį bestijos, - baigė pasakot savo nuotyki, - per jas ir į kalėjimą patekau. Aš toms musėms nedovanosiu, - pridūrė grėsmingai.

Šveikas vėlei atsigulė, tačiau neilgam, nes greitai atėjo sargybinis ir nuvedė jį apklausti.

Taip, kopdamas laiptais į trečiąjį skyrių⁹, Šveikas nešė savąjį kryžių į Golgotos viršūnę, pats nė kiek nevokdamas savo kankinystės.

Pamatęs užrašą, draudžiantį spjaudyti koridoriuje, paprašė policininko leidimo nusispjauti spjaudyklėn ir švytėdamas naivumu įžengė raštinėn tardamas:

- Visiems jums linkiu gero vakaro, ponai.

Vietoj atsako kažkas smogė jam po šonkauliais ir pastūmė prie stalo, už kurio sėdėjo ponas šaltu valdininko veidu, pažymėtu žvėrišku žiaurumu, tarsi būtų ką tik nužengęs iš Lombrozo knygos "Nusikaltėlių tipai".

Kraugeriškai dėbtelėjo į Šveiką ir pasakė:

- Neapsimetinėkite idiotu.

- Niekuo negaliu pagelbėti, - oriai atsakė

⁹ Šiame Prahos policijos valdybos skyriuje buvo tiriama politiniai nusikaltimai. (Vert.)

Šveikas, - dėl idiotizmo buvau superarbitruotas iš armijos ir ypatingosios valdiškosios komisijos paskelbtas idiotu. Esu valdiškas idiotas.

Į nusikaltėlį panašus ponas sukaukšėjo dantis.

- Tai, kuo esate kaltinamas ir ką pridirbote, liudija, kad esate visiškai sveiko proto.

Ir tuoj išvardijo gausybę nusikaltimų, pradedant tėvynės išdavimu ir baigiant Jo Didenybės bei imperatoriškosios šeimos įžeidimu. Šios virtinės vidury puikavosi pritarimas ercherco-go Ferdinando nužudymui, iš kur kilo naujų nusikaltimų šaka su labai akivaizdžia kurstymo piktadaryste, nes visa tai vyko viešoje vietoje.

- Na, ką dabar pasakysite? - pergalingai paklausė siaubingai žiaurių bruožų ponas.

- Nemaža jų, - nekaltai atsakė Šveikas. - O kas per daug, tas kenkia.

- Na, matot, pats pripažįstate.

- Aš viską pripažįstu, griežtumo visur reikia, be griežtumo niekur nė iš vietos. Štai, kai tarnavau kariuomenėj...

- Užsičiaupkit! - suriko policijos tarėjas. - Kalbėkite tada, kai paklausiu! Supratot?

- Kaip nesuprasi, - tarė Šveikas. - Leiskit pra-

nešti, suprantu ir viską, ką teikiatės pasakyti, įstengiu įvertinti.

- Su kuo bendraujate?
- Su savo tarnaitė, malonybė.
- Ar pažįstate ką nors iš vietos politikų sluoksnių?
- Taip, malonybė, perku "Tautos politiką".
- Lauk! - sustaugė ponas žvėries išvaizda.

LAUK!!!

.....